

CONSIDERACIONS RESPECTE L'ÚS DE LA VARIABLE SEXE/GÈNERE EN RECERCA: AVANÇANT CAP A UNA BONA PRAXI

1.

P Ser **Precís** en l'ús dels termes sexe i gènere. No són sinònims. Sexe és una variable que fa referència a les característiques determinades biològicament (cromosomes, òrgans reproductors, fisiologia). Gènere és un conjunt de diferències socials apreses, que canvien amb el temps i presenten variacions culturals. Sexe i gènere interactuen.

És indispensable informar sobre el sexe/gènere de les i els casos a estudi, siguin humans, animals, teixits o cèl·lules, i que aquesta informació aparegui en tots els apartats del projecte. En recerca biomèdica, el més habitual és estudiar el sexe com a variable biològica. Si s'estudia el gènere, s'ha de considerar les categories no binàries.

2.

R **Reflexionar** sobre l'abordatge de sexe/gènere en recerca prèvia i sobre l'interès de tractar-ho en el present estudi. Valorar si analitzar les diferències de sexe/gènere en l'estudi aporta un valor afegit.

3.

O **Objectivar** el sexe/gènere en el disseny de l'estudi i recollida de dades. Explicar com s'ha definit el sexe/gènere dels participants (per exemple, mesures administratives, mesura autoassignada o mesura biològica), i si s'ha tingut en compte el sexe/gènere en els criteris d'inclusió i exclusió de les i els participants.

Comprovar si el procediment i instruments de recollida de dades capturen informació sensible a potencials diferències de sexe/gènere (per exemple, qüestionaris, guies d'entrevistes o valors de referència en analítiques).

4.

G **Garantir** proporcions adequades per a cada categoria sexual/de gènere.

Es recomana que les proporcions reflecteixin la prevalença coneguda de la patologia a estudi, tenint en compte que aquesta pot canviar a mesura que augmenti l'evidència científica. Cal justificar l'exclusió de grups específics d'algun sexe/gènere (per exemple, dones en edat gestacional). Afegir-ho com una limitació a la Discussió, evitant generalitzar la interpretació dels resultats.

Les úniques circumstàncies en les quals estaria justificat treballar només amb un sexe són

- Estudi d'un fenomen específic per un sexe (per exemple càncer d'ovari o de pròstata)
- Estudi de fenòmens infraestimats en un sexe (per exemple osteoporosi en homes o malaltia cardiovascular en dones)
- Existència d'evidència científica robusta que sustenti que el sexe no influeix en la pregunta a estudi.

Estimar la mida mostral per a l'anàlisi de sexe/gènere. Recomanacions de cara al càlcul de la mida mostral:

5. **E**
- a. Començar amb la mateixa n calculada per l'estimació de la potència que si tinguéssim només una categoria sexual/de gènere.
 - b. Analitzar les dades per si suggereixen una interacció entre sexe/gènere i la variable dependent (no només la significació estadística, ja que podria mancar potència, sinó també les mides d'efecte i distribucions). Si no hi és, procedir a mirar l'efecte de la variable dependent amb el sexe/gènere com a variable independent. En canvi, si les dades suggereixen una interacció, caldria doblar la n per mirar l'efecte en cada categoria sexual/de gènere.
 - c. Si es troba un efecte diferent entre categories sexuals/de gènere, caldria recollir altres dades associades al sexe/gènere per poder-ne estudiar el mecanisme (per exemple, pes, talla, hàbit tabàquic o variables socioculturals).

6. **N**
- Notificar** les dades crues per sexe/gènere en Resultats i Material suplementari o en un dipòsit de dades accessible. L'accés a les dades crues permet la preparació de meta-anàlisis i revisions sistemàtiques.

7. **E**
- Exposar** les mides d'efecte i distribucions en gràfiques de dispersió, i no només mitjanes, desviacions estàndard o els valors de p . Això ajuda a interpretar el significat de les diferències i evitar la sobre dimensió (molts fenòmens presenten més superposició que diferències entre sexes).

8. **R**
- Reportar** tant els resultats positius com negatius quan es duen a terme anàlisis diferenciades per sexe/gènere.

9. **E**
- Evitar** interpretacions errònies. . Estudis amb poca potència poden donar lloc a falsos resultats negatius (no diferència per sexe/gènere quan sí que existeix) mentre que estudis amb múltiples comparacions poden obtenir falsos resultats positius (detecció de diferències per sexe/gènere quan no existeixen). Per tal de minimitzar aquest risc, s'ha de considerar la necessitat de dur a terme ajusts estadístics per comparacions múltiples.

10. **S**
- Subratllar** si els resultats són generalitzables a les diferents categories sexuals/de gènere a l'hora d'interpretar i discutir els resultats de l'estudi. Si no s'han fet anàlisis diferenciades per sexe/gènere, justificar-ho.

Grup de Treball de Gènere en Salut, Clínic Barcelona

Amb la col·laboració de les Comissions clíniques de Salut i Gènere dels Hospitals Universitaris Germans Trias i Pujol, Santa Creu i Sant Pau i Vall d'Hebron.